

שכתב הריקאנטי טעם למיתת הסוטה, מפני שרצתה לאמת את השקר על ידי השם הקדוש, לכן פוגעת בה מדת הדין. כל הכלים ניתנים לאדם מצד החסד על מנת לאפשר לו את בחירת הטוב, ולכן אם משתמש בהם לרעה, הופכים לו למקטרגים — מדת הדין — והם הם שמענישים אותו.

וכן העושה מצוה התלויה בכוונה, כגון להתקוטט ברשעים, שאם כוונתו טובה, הרי היא מצוה, ואם כוונתו להנאת עצמו — עבירה; אם כן, העושה עבירה אך משתדל לכסות את העבירה בנקודת המצוה הכלולה בה, מעורר על ידי זה את מדת הדין, והמצוה עצמה נעשית לו קטיגור'. (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 197)

פרק שלישי; דף יט

'מה כאן כהן אף להלן כהן, ומה להלן בעלים אף כאן בעלים — הא כיצד? מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף' — ואין לומר שיניפו פעמיים, כהן ובעלים — תנופה אחת אמרה תורה ולא 'תנופות'. (ע' מנחות צד.)

יש מפרשים שהכהן מניח ידו תחת ידיה ממש [ואין יצר הרע מצוי לאותה שעה. ירושלמי]. ואין לחוש משום חציצה בין יד הכהן לכלי, כי כך גזרה תורה לעשות, וזו צורת המצוה (עפ"י רש"י מנחות; תוס' קידושין לו: ד"ה מכניס; תוס' שנין כאן. וכן משמע ברמב"ם. זבח תודה — מנחות). ועוד, שעיקר התנופה בבעלים ולא בכהן (רש"י מנחות צג. הביאו התוס' במנחות סא: ועוד).

ויש מבעלי התוס' שפרשו (שם ובסוכה מו: וכן כתב רש"י שם) שהכהן אוזחו את הכלי בתחתיתו, מתחת למקום אחיזת האשה, וכמו שמצינו כן בביכורים, שהבעלים אוזחים בשפת הכלי והכהן בשוליו. (ומה שדנו בירושלמי על הכיעור — לפי שאינו מן הנמנע שיגעו זב"ז לפעמים, כשמתעסקין בתנופה — תוס' שם. ובמנחת חינוך (שסו, י) כתב שמהירושלמי הנוכח 'נראה להדיא' שהכהן מניח תחת ידיה ממש. וע"ע בחדושי הרשב"א סוכה; טהרת הקדש מנחות סא: חדושים ובאורים כאן).

'ע"ב' (מערעין) — כמו יעלעלו דם (איוב לט, ל) — יבלעו דם. כאומר 'על על'. (עפ"י רש"י איוב שם. ציינו הגרעק"א.)

'מגיד: שלשה דברים מעכבין בה — עד שלא קרב הקומץ... — 'מעכבין' לאו דוקא, שהרי בדיעבד אם השקה לפני הקרבת המנחה — כשרה, כדאמר בסמוך. (ר"ש משנן ותוס' רא"ש. והנצי"ב הביא דוגמא שלשון עיכוב נאמרה לכתחילה, מערכין יא. וכן מצינו בדברי הרא"ש עצמו, שפירש (בתוספותיו לעיל ח:): 'עיכוב' שנאמר שם לגבי חבל מצרי, היינו שמתעכבין לכתחילה עד שמוצאים חבל, אך אינו מעכב בדיעבד).

'הא דקתדרא בה מחמת רתיתא והא דקתדרא בה מחמת בריותא' — נראה באור הענין: אם טהורה היא, מצוה עליה לשתות כדי שהמחיקה לא תהא לבטלה. וכיון שמצוה עליה — כופים אותה לקיימה. [משא"כ עד שלא נמחקה, הרשות בידה שלא לשתות ולצאת בלא כתובה]. אבל אם טמאה היא, אינה מצווה לשתות כדי שתענש. הלכך לרבי עקיבא כשאומרת איני שותה מחמת בריותא, קרוב הדבר שהיא טמאה, הלכך אין משקים אותה בעל כרחיה. [ונראה שאין אמירתה 'איני שותה' כשוא

אנפשא חתיכא דאיסורא ממש, ואם באו עדים שהיא טהורה — מותרת, אלא שסובר רבי עקיבא שאנו מחזיקים שקרוב יותר שנטמאה]. (חדושים ובאורים)
לפי הטעם שנתן, שלא תהא המחיקה לבטלה, נראה שיש ללמד את הבעל שלא לומר 'איני משקה' לאחר שכבר נמחקה המגילה. ואולם אם כבר אמר, יתכן ששוב אי אפשר להשקותה, כמובא להלן כג.

*

סדר השקאת הסוטה לפי פסקי הרמב"ם — הלכות סוטה פרקים ג ד.

קיני וסתירה;

הולכת הבעל את אשתו (עם מנחת שעורים, משל בעל) לבית דין הגדול שבירושלים;

בית הדין מאיימים עליה בדברים, כדי שתודה; עמדה בדיבורה —

מוליכים אותה ממקום למקום כדי ליגעה; עדיין עומדת בדיבורה —

מעמידים אותה בשער מזרחי שבעזרה מבחוץ; — (נחלקו הדעות על מקום עמידתה ועמידת הכהן בעת ההשקאה

— ע' בסיכומים לעיל ז-ח);

הכהן משביעה והיא אומרת 'אמן אמן';

כתיבת המגילה; (כתב קודם שקבלה את השבועה — אמר רבא: פסולה. וכתבו התוס' (כ. ד"ה אמר) שרבא אליבא

דכו"ע אמרה ואין בדבר מחלוקת תנאים. ואולם ישנה דעה בירושלמי שכותב ואח"כ משביע, ואינה הלכה. וע' מצפה

איתן);

נתינת מים מן הכיור (ואחר כך) עפר בכלי חרס. (לפי סדר הכתובים נראה שהבאת המים והכנתם והבאת המנחה,

קודמות להעמדת האשה ופירועה ולשבועה. וכן נראה שיטת התוספות (יז: ד"ה קודם. וע"ש יד. ד"ה מביא);

מחיקת המגילה במים. (לדברי התוס' המחיקה נעשית סמוך להשקאה ממש. ע' שפת אמת);

מגלה שערותיה ולבה, וקושר עליה חבל מצרי. (מסדר הכתובים משמע שגילוי ראשה היה לפני השבועה. וכך

נראה בשיטת התוס' (כנ"ל). ובכסף משנה (ג, יא) עמד על טעמו של הרמב"ם);

נותן בידיה את המנחה בכפיפה מצרית, כדי ליגעה. (התוס' כתבו שהמנחה בידיה עד שעת הקרבתה, ודלא

כהרמב"ם);

לוקח ממנה את המנחה ומניחה בכלי שרת.

(על מקור הדבר שקידוש בכלי שרת קודם להשקאה — ע' שפת אמת כ. ואולם התורא"ש (שם) נקט שטוב לאחר קידוש

המנחה בכלי, כדי שיהא אפשר לפדותה ולהוציאה לחולין אם תודה ותאמר טמאה אני. ועע"ש בחדושים ובאורים.

לשיטת רש"י — נתינה בכלי שרת כשרה בור. והתוס' הביאו מהירושלמי שלכתחילה מצוה בכהן ליטול ממנה המנחה);

הכהן משקה את האשה מי המרים המאורים;

נותן המנחה בידיה ומניף ביחד עמה;

מגיש את המנחה למזבח, בקרן דרומית מערבית;

קומץ; מקדש את הקומץ בכלי; מקטירו על המזבח (והשיריים נאכלים לכהנים).

(הרמב"ם פסק כדעת חכמים שמשקה ואחר כך מקריב. ואם היפך — כשרה. ולדעת רבי שמעון לכתחילה מקריב ואח"כ

(מוחק) משקה, ואם היפך — כשרה. ולשיטת רש"י אליבא דרבי עקיבא — פסולה.

והריא"ז (כב ואילך) נקט כסדר המשנה; העמדת האשה ופירועה, הבאת המנחה, הנפתה והקרבתה (כרבי שמעון) הבאת

מים ונתינת העפר, השבעה ומחיקת המגילה והשקאה).